

Szegények Patikája – a többszörösen rejtőzködő érték...

Tizenhatezer könyv között élni már maga a boldogság. Naponta kézbe venni egy párat, megnézni sokat és tudni, melyik hol bújik meg, nagy jó érzés. Persze vannak szerényebbek, és vannak dolyfös főúri kötetek, kiknek elképzelhetetlen az, hogy az újonnan érkezett könyv ne csak jövevény legyen. Úgy érzem, hogy a 15–16. századi magyar nyelvű orvos-gyógy-szerész könyvgyűjtemény kötetei a legújabb jövevényt azonnal befogadták, és szeretettel szorítottak helyet maguk között a részére.

Egy szombat délután telefon szolt. Ismert műpártoló és -gyűjtő professzor barátom hívott a méltán népszerű „Ecserről”, hogy kezében tart valamit, ami engem biztosan érdekel. Alkudhatok is rá, csak el ne szalasszam, vegyem meg, fizessem ki, de ő maga már nem szeretné kiadni a kezéből (még nekem sem). Az üzlet megkötetése nem volt egyszerű, a közvetítés nagyon értékes, és a könyv kézben fogva szív-szorító volt. Nagyon gyorsan kiderült, hogy előlelete is van a bibliofil kutatásban, és az is kiderült, hogy eredeti, valóban korabeli, mert néhány lapjának vízjeléből a malmot és papírt elég jól lehetett azonosítani. Amúgy a papírrégiség-kutatás is egy fantasztikus dolog, és nagyszerű művelői vannak Magyarországon is.

Nos, a könyv sorsa... Megíródott, kinyomtatódott, és sokan forgathatták, sokaknak segített bajában, nyavalyájában. Azután eltűnt, könyvtárakban nem jegyzik, ismert példánya nincs tudomásom szerint az egész világon. Senki nem tud róla, a magyar orvostörténeti kutatás sem ismeri addig, amíg Sárospatakon egy másik nagy alakú könyv restaurálásába nem kezdenek, és a borító táblakötését szét nem szedik. A tábla merevítésére és kitöltésére hosszanti papírcsíkra vágva egy nyomtatott könyv nyolc oldalának szétvágott részletei kerülnek elő. Az írott szöveg az antimonról és annak gyógyításra való használatáról szól, címloldalon töredékesen – szerző és kiadási hely nélkül – a cím: „SZEGÉNYEK PATIKÁJA”, 1660.

Knapp Éva, az ELTE tudósa dolgozta fel az illesztett töredékeket, egy füzetnek gondolva az egészet, és erről több cikket megjelentetve. Mi-

után teljes volt a szöveg, nem is gondolhatott arra, hogy ez a rész csak „előszó”, a könyv előfűzött része volt. Az igazi könyv ezután kezdődik, és közel kétszáz oldalon foglalja össze a kor tudását, receptjeit és gyógyító teendőit. Már akkor is felmerült, hogy az antimon-előszó a kémiai könyvek közé sorolta a művet, és nem az orvosi könyvek polcán talált helyet éppen Lőcsén sem, ahol az eredeti könyvtöredék betűtípusa alapján feltételezhető volt a nyomtatása és egy esetlegesen megmaradt példány. Grabarics István gyógyszerész-történész *A magyar orvosi nyelv* könyv fejezetében töredékként említi, de még nem írhatta le a legkorábbi ismert magyar nyelvű medicina pauperumként, miként teszi Pápai Páriz Ferenc és Perliczi Dániel könyvével. Eddigi kutatásom alapján a könyv Johann Misch, a nagyszombati apotéka prefektusának műve, de ez még megerősítésre vár.

A kezembe került teljes könyv, a végén számos jegyzettel és megjegyzéssel teleírva, a kinyomtatott könyv kézírásos lemásolásának példánya, feltételezhetően teljes hűséggel és hozzáírás nélkül másolva az eredetit. Az erdélyi céhmesterek felsorolásával kezdődik, a címlappal és az antimonról szóló nyolc „cikkely”-lyel folytatódik, majd a könyv tárgymutatója következik a teljes szöveg előtt.

A szóhasználat külön kutatást érdemel, a recepteket gyógyszerész feleségem és gyógyszerészhallgató fiam bújja, fejtí és értelmezi. Fodor Eszter és Kalocsai László papírrestaurátorok érzékeny és művészi lelke, fantasztikus tudása fog digitális hasonmás kiadható példányt varázsolni a könyvből, hogy majdan közkinccs lehessen hasonmás kiadása.

Ha nincs egy sok mindennel foglalkozó antikvárius-kereskedő, ha nincs a mindent látó-kutató barát, akkor a vegyész-kémikus örökösök polcán tovább porosodik az antimonra nyíló könyv, rejtve magában az új-középkori magyar könyvírás és -nyomtatás újabb előkeült remekét. A történet ennyi, de a tartalom még újabb kaland és felfedezés előtt áll.

DR. KISS ISTVÁN